

STATISTIKENS FRAMTAGNING

Elevpaneler för longitudinella studier

Panel 5

1997-2003

UF0501

Innehåll

0	Allmänna uppgifter	3
0.4	Statistikansvarig	3
0.5	Statistikproducent	3
0.6	Uppgiftsskyldighet	3
0.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
0.8	Gallringsföreskrifter.....	4
0.9	EU-reglering.....	4
0.10	Syfte och historik.....	4
0.11	Statistikanvändning	5
0.12	Upplägg och genomförande	5
0.13	Internationell rapportering	6
0.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	6
1	Innehållsöversikt	6
1.1	Undersökta populationer och variabler	6
1.2	Redovisade populationer och storheter	7
1.3	Utflöden: statistik och mikrodata.....	7
1.4	Dokumentation och metadata	7
2	Uppgiftsinsamling	8
2.1	Ram	8
2.2	Urval	8
2.3	Mätinstrument	8
2.4	Insamling.....	9
2.5	Databeredning	10
3	Statistisk bearbetning: antaganden och beräkningsformler	10
4	Slutliga observationsregister	12
4.1	Produktionsversioner	12
4.2	Arkiveringsversioner	12
4.3	Erfarenheter från denna undersökningsomgång	12

0 Allmänna uppgifter

0.1 Ämnesområde

Utbildning och forskning

0.2 Statistikområde

Befolkningens utbildning

0.3 SOS-klassificering

Statistiken ingår i Sveriges officiella statistik (SOS).

För statistik som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) gäller särskilda regler för kvalitet och tillgänglighet, se [Förordning \(2001:100\) om den officiella statistiken](#).

0.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation	<i>Statistiska centralbyrån</i>
Postadress	<i>70189 Örebro</i>
Kontaktperson	<i>Tobias Toom</i>
Telefon	<i>010-479 65 41</i>
E-post	<i>fornamn.efternamn@scb.se</i>

0.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation	<i>Statistiska centralbyrån</i>
Postadress	<i>70189 Örebro</i>
Kontaktperson	<i>Tobias Toom</i>
Telefon	<i>010-479 65 41</i>
E-post	<i>fornamn.efternamn@scb.se</i>

0.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

När eleverna i urvalet gick i årskurs 3 våren 1997 informerades berörda målsmän om undersökningen. De elever som då eller senare själva eller genom målsman har meddelat SCB att de inte vill delta har undantagits från undersökningen och dess register.

0.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § [Offentlighets- och sekretesslag \(2009:400\)](#).

För att skydda enskilda personers eller företags sekretessbelagda uppgifter i den offentliggjorda statistiken, säkerställs att de inte kan röjas varken direkt eller indirekt.

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i [Personuppgiftslag \(1998:204\)](#). För statistik finns också särskilda regler för personuppgiftsbehandling i [Lag \(2001:99\) om den officiella statistiken](#) och [Förordning \(2001:100\)](#).

Uppgifterna i registret för Elevpaneler för longitudinella studier skyddas av sekretess. Uppgifter som behövs för forsknings- eller statistikändamål får dock efter särskild prövning lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon närstående lider skada eller men.

Statistikregistret innehåller personuppgifter. Sekretess gäller i 70 år. Personuppgifterna innehåller personnummer. Vid begäran från privatperson enligt Personuppgiftslagen (1998:204) lämnas registerutdrag, som innehåller uppgifter om den egna personen.

0.8 Gallringsföreskrifter

Ett exemplar av samtliga trycksaker och elektroniska publikationer levereras till Kungliga biblioteket i form av pliktexemplar. De arkiveras även i enlighet med [Arkivlag \(1990:782\)](#).

Enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001:99) ska personuppgifter gallras hos de statistikansvariga myndigheterna när uppgifterna inte längre behövs för sitt ändamål. Ändamålet med statistiken över elevpanelerna är longitudinellt och dess syfte kan ännu inte anses vara uppfyllt. Bevarandebehov är under utredning. Personuppgifterna bevaras hos SCB tills arkiveringsbeslut har upprättats.

0.9 EU-reglering

Statistiken är inte EU-reglerad.

0.10 Syfte och historik

Syftet med statistiken är att beskriva elevströmmar inom skolväsendet. Statistiken visar bland annat deltagande i stödundervisning och årskursintegrerad undervisningsgrupp efter kön, typ av skolhuvudman och skolår. Statistiken ska vara underlag för utvärdering av skolans verksamhet och skolreformer.

Alltsedan år 1980 har SCB samlat in och redovisat uppgifter som beskriver elevers vägar genom utbildningssystemet för olika kohorter. Dessförinnan genomförde Göteborgs universitet under ledning av Kjell Härnqvist liknande undersökningar i den så kallade individualstatistiken som bestod av två urval (födda 1948 respektive 1953) av ca 10 000 elever i årskurs 6 som följdes genom utbildningssystemet och ut i livet.

Arbetet med elevpanelerna i nuvarande form påbörjades i samarbete med pedagogiska institutionen vid Lärarhögskolan i Stockholm. Från och med starten av elevpanel nr 3 flyttades samarbetet åter till pedagogiska institutionen vid Göteborgs universitet. Urvalen till elevpanelerna är gemensamma med urvalen för den pedagogiska forskningen inom projektet "Utvärdering genom uppföljning" (UGU) vid Göteborgs universitets institution för pedagogik och specialpedagogik.

Till och med år 2003 är elevpanelerna följande:

<i>Panel nr</i>	<i>Urval, år</i>	<i>Urvalsstorlek</i>	<i>Födelseår för majoriteten</i>
1	1980	10 000	1967
2	1982	9 000	1972
3	1987	4 500	1977
4	1992	8 500	1982
5	1997	9 700	1987

0.11 Statistikanvändning

Statistikens huvudsakliga användningsområde är att ligga till grund för analyser av hur olika faktorer påverkat studieval och studieprestationer samt vilken betydelse olika utbildningspolitiska insatser haft. Huvudanvändarna av statistiken är främst myndigheter med ansvarsområden inom utbildning, Utbildningsdepartementet, forskare inom utbildnings- och arbetsmarknadsområdet, massmedia och allmänheten. Användningen inom den pedagogiska forskningen sker främst inom projektet "Utvärdering genom uppföljning" (UGU). Det projektet är ett led i den nationella utvärderingen av skolan och utgör underlag till forskning inom framförallt det samhällsvetenskapliga området.

0.12 Upplägg och genomförande

Inom undersökningen dras ett nytt urval ungefär vart femte år. Urvalet utgör sedan den så kallade elevpanel som följs genom grundskolan. År 1997 var den aktuella elevpanelen nr 5. Denna panel karaktäriseras av att urvalet av elever i årskurs 3 drogs år 1997. Majoriteten av eleverna i panelen är därmed födda 1987.

När urvalet till panel 5 togs fram grupperades först Sveriges kommuner utifrån folkmängd och ett urval av kommuner drogs. I dessa kommuner togs sedan ett slumpmässigt urval av rektorsområden fram, vilka totalundersöktes avseende sina ca 9 700 elever i årskurs 3.

Efter detta har SCB genomfört årliga enkäter till de berörda skolorna för att kartlägga de utvalda elevernas skolsituation, eventuell förekomst av pedagogiskt stöd, ämnesval m.m. För elever som bytt skola ställs motsvarande frågor till den nya skolan. Skolenkäterna fortgår under hela grundskoletiden.

0.13 Internationell rapportering

Statistiken rapporteras inte internationellt.

0.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inga förändringar är planerade i kommande undersökningar.

1 Innehållsöversikt

I undersökningen studeras skolgången för elever som går i grundskolans årskurs 3 år 1997. Dessa elever följs sedan årsvis genom grundskolan. Fokus i undersökningen och den publicerade statistiken ligger främst på variabler som rör stödundervisning.

1.1 Undersökta populationer och variabler

Populationen är individer som gick i årskurs 3 läsåret 1996/97. De egenskaper som mäts för eleverna är relaterade till skolgången vårterminen 2002-2003 och omfattar förekomst av olika stödåtgärder, åtgärdsprogram, modersmålsundervisning, undervisning i svenska som andraspråk, samt åldersblandad undervisningsgrupp. Se vidare i avsnitt 2.3 *Mätinstrument* för detaljer om insamlingsvariablerna.

Undersökt population		Undersökt variabel	
Namn	Referenstid	Namn	Referenstid
Elever som gick i grundskolans årskurs 3 läsåret 1996/97	Läsåret 1996/97 - 2002/03 (mättidpunkt vårterminen)	Åldersblandad undervisningsgrupp Stödåtgärder Modersmålsundervisning Svenska som andraspråk Moderna språk inom ramen för språkval Elevens val	Läsåret 1996/97 - 2002/03 (mättidpunkt vårterminen)

1.2 Redovisade populationer och storheter

Redovisad population	Indelning i redovisningsgrupper	Redovisad storhet	Redovisad storhets referenstid	Statistiskt mått	Mått-enhet
Elever som gick i grundskolans årskurs 3 läsåret 1996/97	Skolår/årskurs s Kön Födelselandsgrupp (född i Sverige, utrikes född)	Stödåtgärder Förekomst av åtgärdsprogram Åldersblandad undervisningsgrupp Modersmålsundervisning Svenska som andraspråk Moderna språk inom ramen för språkval Elevens val	Lsåret 1996/97 – 2002/03 (mättidpunkt vårterminen)	Summa Konfidenstervall	Antal Procent

1.3 Utflöden: statistik och mikrodata

Statistiknyhet samt tabeller och diagram publiceras årligen på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0501. Där finns färdigskapade (fasta) tabeller men det finns även möjlighet att skapa egna tabeller från Statistikdatabasen (SSD). Ett antal korstabeller finns baserade på kombinationer av ovan redovisade variabler.

På webbplatsen finns även artiklar och rapporter som antingen publiceras enbart på webben, som bok eller som s.k. *Statistiska meddelanden (SM)*.

Ett slutligt observationsregister skapas där samtliga personer i urvalet har en post. Registret innehåller insamlade svar, bakgrundsdata, urvalsvikter och hjälpvariabler. Se vidare i avsnitt 4.1 *Produktionsvariabler* för en detaljerad beskrivning av registret.

Utifrån det slutliga observationsregistret skapas statistiknyhet samt tabeller och diagram.

1.4 Dokumentation och metadata

I detta dokument beskrivs framtagningen av statistiken och statistikregistret Statistikens framtagning (SCBDOK).

Kvaliteten hos statistiken beskrivs i Beskrivning av statistiken (BaS).

Det detaljerade innehållet i statistiken beskrivs i SCB:s mikrodataregister (MetaPlus).

Dokumentationerna finns publicerade på SCB:s webbplats,
www.scb.se/Uf0501.

2 Uppgiftsinsamling

För att kunna undersöka de elever som gick i årskurs 3 läsåret 1996/97 drogs ett urval av cirka 9 700 elever från registret över grundskolans elever hösten 1996. Dessa elever följdes sedan genom grundskolan. Så länge som majoriteten av eleverna antogs befinna sig i grundskolan samlades det varje vår in uppgifter om elevernas skolgång från den skola eleverna antas befinna sig på.

2.1 Ram

Målpopulationen är elever som gick i årskurs 3 läsåret 1996/97. Urvalsramen består av SCB:s register över skolor. Urvalet togs dock fram i flera steg, där ett urval först gjordes utifrån Sveriges kommuner. Från de utvalda kommunerna togs sedan ett slumpmässigt urval av rektorsområden fram, vilka ombads skicka in klasslistor över samtliga elever i årskurs 3.

Utifrån klasslistorna totalundersöktes sedan rektorsområdena avseende de rapporterade eleverna i årskurs 3. Risken för täckningsfel orsakade av brister i ramens aktualitet eliminerades genom att det slutliga elevurvalet i samband med den första uppgiftsinsamlingen 1997 bestämdes utifrån SCB:s elevregister för de utvalda skolorna.

Inför varje insamlingsomgång görs även en kontroll gentemot SCB:s register över totalbefolkningen (RTB) och individer som t.ex. avlidit hanteras som övertäckning. Så har även skett i de fall uppgift under insamlingens gång lämnats om att en individ i urvalet t.ex. gått över till särskola.

2.2 Urval

Urvalet till panel 5 bestod av ett stratifierat urval som drogs i två steg. Målstorleken för urvalet bestämdes till ca 10 000 elever.

I det första steget grupperades Sveriges kommuner utifrån folkmängd i olika strata, från vilka ett urval av kommuner drogs. I dessa kommuner togs sedan ett slumpmässigt urval av rektorsområden fram.

De utvalda rektorsområdena ombads skicka in klasslistor över samtliga elever i årskurs 3 och i maj 1997 hämtades övriga uppgifter in via en särskild blankett till rektorsområdena, vilka totalundersöktes avseende sina elever i årskurs 3.

2.3 Mätinstrument

Insamlingen sker via en pappersblankett som fylls i av respektive skola. I formuläret förtrycks elevernas namn och personnummer, samt föregående vårtermins klassteckning, vilket gör att det framgår för vilka elever som uppgifterna ska fyllas i.

Nedan redovisas vilka uppgifter som skulle anges i formuläret.

- Elevens namn
- Personnummer
- Klassbeteckning innevarande år
- Tillhör åldersblandad undervisningsgrupp
- Undervisning i moderna språk inom ramen för språkval
- Val av ämne inom elevens val, hösttermin
- Val av ämne inom elevens val, vårtermin
- Modersmålsundervisning
- Undervisning i svenska som andraspråk
- Pedagogiskt stöd i form av specialundervisning på annat sätt (*enligt grundskoleförordningen, kapitel 5*)
- Pedagogiskt stöd i form av anpassad studiegång (*enligt grundskoleförordningen, kapitel 5*)
- Pedagogiskt stöd i form av särskild undervisningsgrupp (*enligt grundskoleförordningen, kapitel 5*)
- Kontaktuppgifter för den som fyller i formuläret

Om eleven inte längre finns i skolan eller kommer byta skola inför skolåret 2003/04 efterfrågas även följande uppgifter:

- Flyttidpunkt (datum)
- Ny skolas namn
- Ny skolkommun

2.4 Insamling

Inför den första kontakten för en ny panel sänds information till berörda rektorsområden eller skolor och till målsmän till samtliga elever.

Varje vår fram till att majoriteten av eleverna förväntas ha gått ut årskurs 9 efterfrågas sedan uppgifter om elevens skolgång från skolorna.

Skolan ombeds redovisa uppgifter om undervisningssituationen för de utvalda elever som enligt uppgift finns på den skola som fått brevet. Om någon utvald elev inte längre finns kvar på skolan ombeds skolan att ange om eleven bytt skola och i så fall till vilken skola eller kommun eleven flyttat. För elever som bytt skola före vårterminens början samlar SCB in uppgifter om undervisningssituationen från den nya skolan via telefonintervju.

I insamlingarna ingick de elever i urvalet som inte exkluderats på grund av de övergått till särskola, hade skyddad identitet, vägrat att delta, avlidit eller enligt uppgift flyttat utomlands och heller ej längre var folkbokförda i Sverige.

Skolorna ombeddes lämna uppgifter senast i slutet av maj varje år. Ett första påminnelsebrev skickades ut i juni och sedan ett ytterligare i augusti.

2.5 Databeredning

Insamlingen skedde med hjälp av en pappersblankett. SCB kontrollerade inkomna uppgifter och i de fall ofullständiga uppgifter hade lämnats återkontaktades uppgiftslämnaren. Bortfall respektive övertäckning kodades utifrån information från uppgiftslämnare eller SCB:s *Registret över totalbefolkningen (RTB)*.

Variabeln stödundervisning avser om eleven under det aktuella läsåret haft särskilt stöd i form av anpassad studiegång, särskild undervisningsgrupp och/eller specialundervisning på annat sätt och härleds från dessa variabler.

Uppgift om kön, samt född i Sverige/utomlands hämtades från RTB i samband med att panelen startades. Den sistnämnda uppgiften härleddes då från födelseland.

Variabeln årskurs avser skolår eller den årskurs eleverna antas befinna sig i utifrån att de fanns i årskurs 3 läsåret 1996/97.

Efter dessa bearbetningar anses registret vara färdigt för framställandet av statistik.

3 Statistisk bearbetning: antaganden och beräkningsformler

För varje svarande elev har en vikt beräknats. Syftet med detta är att kunna redovisa resultat för hela populationen och inte bara för de svarande. Vikterna har beräknats utifrån urvalsdesignen samt antaganden om objektsbortfall och täckningsfel.

Vikterna i denna undersökning kan beskrivas med formeln

$$w_k = d_k v_k$$

där w_k = den totala vikten för elev k

d_k = designvikt

v_k = vikt som kompenserar för bortfall

Designvikten genereras från urvalet. Designvikten för elev k är densamma som rektorsområdets (det rektorsområde eleven tillhörde vid urvalstillfället) designvikt och kan beskrivas med formeln:

$$d_k = \frac{N_{lh} * N_i}{n_{lh} n_i}$$

där N_{lh} = antal kommuner i urvalsramen, stratum h

n_{lh} = antal kommuner i urvalet, stratum h

N_i = antal rektorsområden, kommun i

n_i = antal rektorsområden i urvalet, kommun i

Kompensation för bortfall görs med vikten

$$v_k = \frac{\sum_s x_j}{\sum_r x_j}$$

där $\sum_s x_j$ = antal elever i urvalet (exklusive övertäckning),
rektorsområde j

$\sum_r x_j$ = antal svarande elever, rektorsområde j

För beräkning av skattningen av totaler används följande formel:

$$\hat{Y} = \sum_r w_k y_k$$

där w_k = den totala vikten för elev k

y_k = variabelvärde för elev k

summering sker av de svarande eleverna (r)

Och för beräkning av skattningen av medelvärden används följande formel:

$$\hat{Y} = \frac{\sum_r w_k y_k}{\sum_r w_k}$$

Kompensation för övertäckning görs genom antagandet att övertäckningen i hela urvalsramen är lika stor som den observerade övertäckningen bland svarande elever. Ingen kompensation för undertäckning görs.

4 Slutliga observationsregister

4.1 Produktionsversioner

I det här dokumentet (SCBDOK) har framtagningen av nedanstående slutliga observationsregister beskrivits.

Statistikens slutliga observationsregister

Register	Registervariant	Registerversion
Elevpaneler	Elevpanel 5	Vårterminen 1997
Elevpaneler	Elevpanel 5	Vårterminen 1998
Elevpaneler	Elevpanel 5	Vårterminen 1999
Elevpaneler	Elevpanel 5	Vårterminen 2000
Elevpaneler	Elevpanel 5	Vårterminen 2001
Elevpaneler	Elevpanel 5	Vårterminen 2002
Elevpaneler	Elevpanel 5	Vårterminen 2003

Fortsatt dokumentation, av registrens detaljerade innehåll (i MetaPlus), finns på SCB:s webbplats. Där beskrivs alla variabler och värdemängder m.m. Dokumentationen finns på www.metadata.scb.se. Klicka dig fram med hjälp av namnen på Register, Registervariant och Registerversion som finns angivna i ovanstående tablå.

4.2 Arkiveringsversioner

Inga registerversioner har ännu arkiverats.

4.3 Erfarenheter från denna undersökningsomgång

Undersökningen har genomförts i många år och är inarbetad. Inga speciella erfarenheter från denna undersökningsomgång finns noterade.